
---

12 ВІЙСЬКОВА ЕКСПЕРТИЗА

УДК 343.98

О. В. Козлов
провідний судовий експерт

*Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

РОЗРОБКА МЕТОДИКИ «КОМПЛЕКСНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РАКЕТНО-АРТИЛЕРІЙСЬКОГО ОЗБРОСННЯ»

У статті на підставі аналізу структури судової експертної методики надано основні положення, що розробляється в рамках науково-дослідної роботи — розробка Методики «Комплексне дослідження ракетно-артилерійського озброєння».

Сучасні виклики та загрози, проведення антитерористичної операції, розвиток ОБТ, реформування Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів військових формувань сектору безпеки і оборони, перехід Збройних Сил на стандарти НАТО потребує в судовому провадженні вдосконалення системи дослідження озброєння та військової техніки.

Наказом Міністерства юстиції України від 26.12.2012 № 1950/5, який набрав чинності 22.01.2013, викладено в новій редакції Інструкцію про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затверджену наказом Мін'юсту від 08.01.1998 № 53/5, якою передбачено проведення науково-дослідними установами судових експертиз Міністерства юстиції України військових експертиз.

Тільки з прийняттям Наказу Міністерства юстиції України № 1350/5 від 27.07.2015 до Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень була включена спеціальність — 16.1 «Військові дослідження».

Основними завданнями військової експертизи є встановлення:
обставин застосування та дій військових формувань;

обставин, що призвели до настання тяжких наслідків, загибелі людей (військовослужбовців, працівників Служби безпеки України, Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших представників міністерств і відомств, цивільного населення),

втрати озброєння, військової техніки, об'єктів державної влади та інфраструктури, особистого майна громадян під час застосування військових формувань;

відповідності дій (бездіяльності) посадових осіб вимогам керівних документів (покладених обов'язків) [1].

Основними завданнями судової військової експертизи з дослідження ракетно-артилерійського озброєння є встановлення:

порядку роботи органів військового управління, командирів та начальників Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення сектору безпеки і оборони, які виконують покладені на них службові обов'язки з планування бойового застосування, експлуатації, списання та утилізації ракетно-артилерійського озброєння:

відомостей стану ракетно-артилерійського озброєння;

відповідності дій (бездіяльності) посадових осіб вимогам керівних документів (покладених обов'язків).

До 2015 року експертизи із зазначених питань науково-дослідними установами судових експертиз Міністерства юстиції України не проводилися і на даний час відсутня будь-яка науково-методична база проведення військових експертиз.

Аналіз методичних матеріалів, внесених до Реєстру методик проведення судових експертиз та до Переліку науково-технічної і довідкової літератури, показує, що на сучасному етапі методики щодо експертних військових досліджень ракетно-артилерійського озброєння в Україні відсутні.

З метою відпрацювання алгоритму дій судового експерта щодо дослідження ракетно-артилерійського озброєння, фахівцями Київського НДІ судових експертиз Мінюсту України проводиться науково-дослідна робота Розробка методики «Комплексне дослідження ракетно-артилерійського озброєння».

Дана науково-дослідна робота містить відправні дані щодо подальшої концептуальної розробки й вдосконалення методик з питань дослідження відповідності дій (бездіяльності) посадових осіб Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів військових формувань сектору безпеки і оборони вимогам керівних документів (покладених обов'язків) при використанні авіаційного озброєння, озброєння Військово-Морських Сил ЗС України тощо, що призвело до тяжких наслідків, загибелі людей, а також — відомостей про стан цього озброєння.

Питання щодо визначення структури експертної методики (структури методики експертного дослідження) багаторазово піднімалися в наукових роботах Т. В. Аверьянкової [2], О. Р. Росінської, Л. Є. Ароцкера [3], Р. С. Белкіна [4], А. І. Вінберга, Н. П. Майліса [5], О. Р. Шляхова [6] та інших вчених.

Аксіомою сучасного стану теорії судової експертизи є те, що методика експертного дослідження складається з послідовного викладення змісту її (методики) стадій [7].

Таким чином, проведений аналіз та синтезування набутої науково-методичної спадщини під час становлення та розвитку криміналістики, сучасного теоретичного та практичного досвіду дозволяє, визначити наступні стадії методики експертного дослідження.

1. Попереднє (підготовче) дослідження.
2. Роздільне (аналітичне) дослідження.
3. Експертний експеримент.
4. Порівняльне дослідження.
5. Оцінка результатів (синтез) проведеного дослідження та формулювання висновків.
6. Оформлення ходу та результатів експертного дослідження висновком [7].

При проведенні судової військової експертизи з дослідження ракетно-артилерійського озброєння стадії, експертного експерименту, порівняльного дослідження виключені.

Предметом судової військової експертизи при дослідженні ракетно-артилерійського озброєння є встановлення судовим військовим експертом фактів (суджень про факти) по визначених слідчим або судом питаннях щодо:

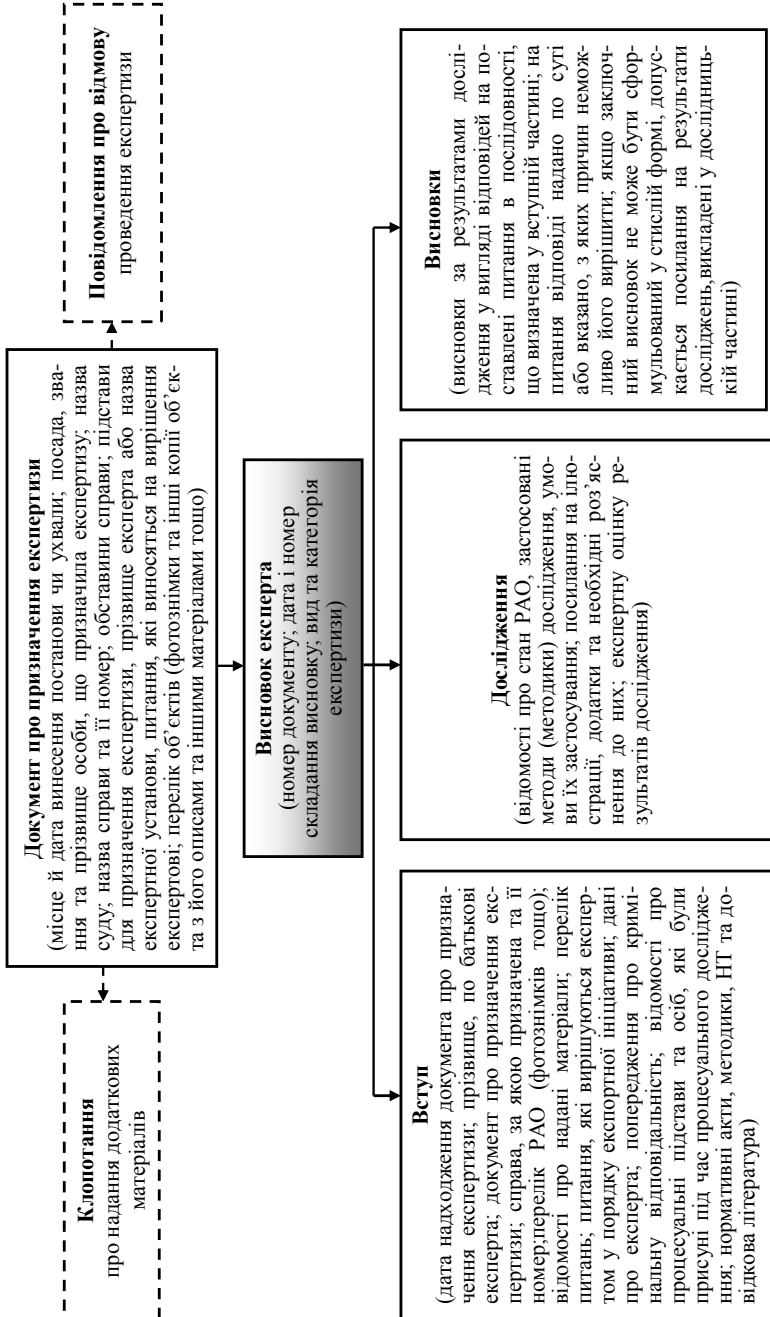
порядку роботи органів військового управління, командирів та начальників Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення сектору безпеки і оборони, які виконують покладені на них службові обов'язки з планування бойового застосування, експлуатації, списання та утилізації РАО; відомостей про стан ракетно-артилерійського озброєння.

Об'єктом є матеріальні носії доказової інформації (зразки ракетно-артилерійське озброєння (РАО) номенклатури Центрального ракетно-артилерійського управління Озброєння ЗС України та дії (бездіяльність) посадових осіб вимогам керівних документів (покладених обов'язків)), які зібрані й надані слідчим або судом на судову військову експертизу щодо дослідження обставин застосування та дій військових формувань з використанням РАО, що призвели до тяжких наслідків, загибелі людей, втрати озброєння.

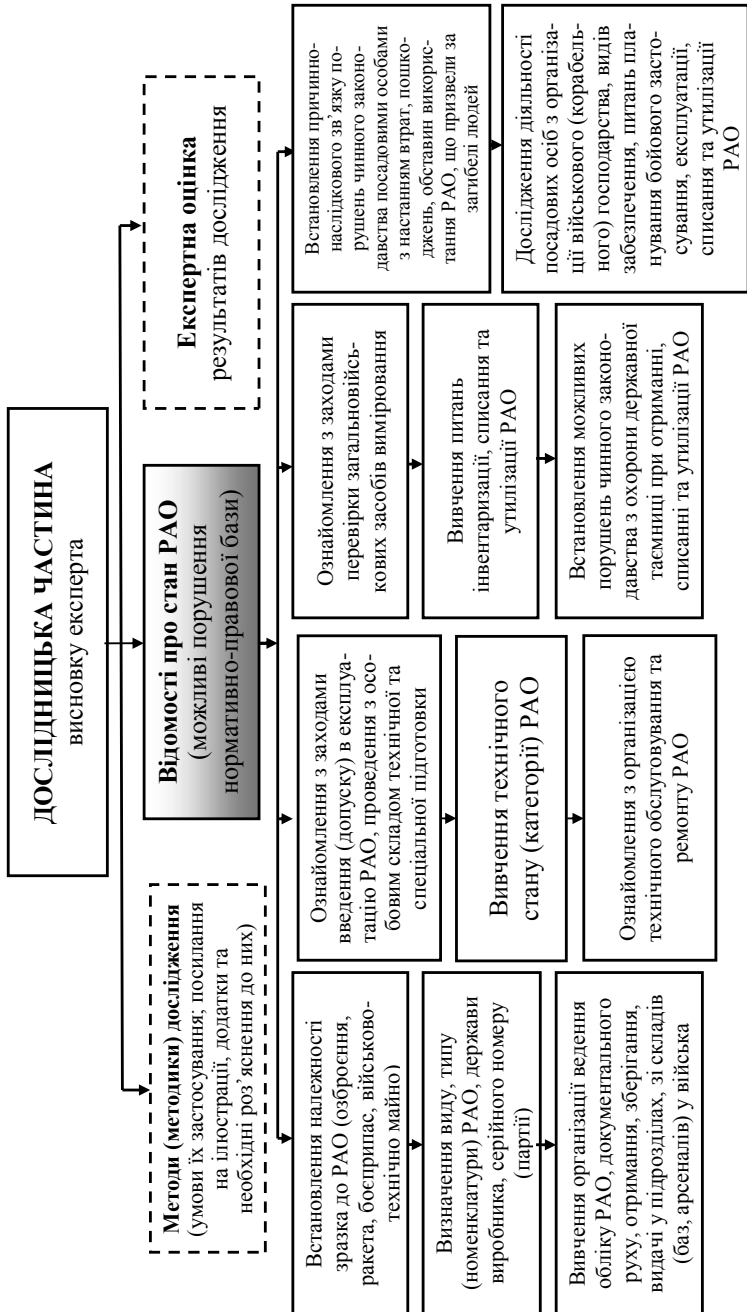
Суб'єктом судової військової експертизи при дослідженні ракетно-артилерійського озброєння є судово-експертні установи (судові військові експерти цих установ), судові військові експерти, які не є працівниками цих установ та пройшли відповідну підготовку й отримали кваліфікацію судового експерта за спеціальністю 16.1 «Військові дослідження».

В роботі наведені вимоги до оформлення висновків судових експертів з питань дослідження ракетно-артилерійського озброєння, яке передбачає порядок дослідження наданих матеріалів, об'єктів і документації, відбір нормативно-правових і нормативно-технічних актів, стандартів, правил, наукової та довідкової літератури, судових рішень з питань зберігання та використання ракетно-артилерійського озброєння, узагальнення отриманих результатів та надання висновків.

Загальна структура висновку експерта за результатами дослідження ракетно-артилерійського озброєння

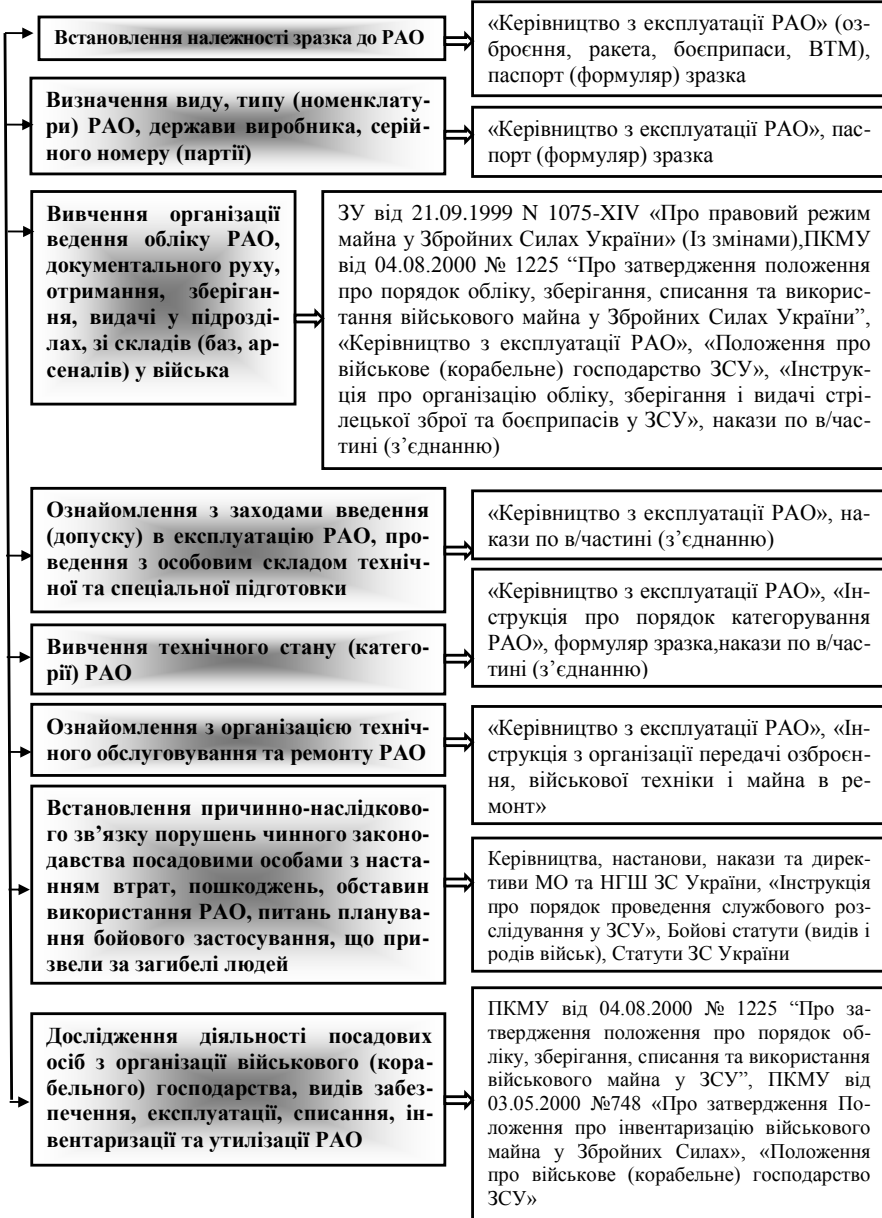

Структура дослідницької частини (відомості про стан РАО) висновку експерта за результатами дослідження ракетно-артилерійського озброєння

Схема №3

Алгоритм дій експерта щодо дослідження відомостей про стан РАО (можливі порушення нормативно-правової бази)

Результати науково-дослідної роботи є результатом усвідомленого використання законодавчої та технічної бази, ефективним засобом удосконалення та поліпшення якості виконання судових експертиз з питань дослідження відповідності дій (бездіяльності) посадових осіб військових формувань вимогам керівних документів (покладених обов'язків) при використанні ракетно-артилерійського озброєння, доказовості та обґрунтованості проведених досліджень.

Дана науково-дослідна робота є актуальною, оскільки будь-яка методична чи довідкова література з цих питань відсутня і дана проблема на рівні науково-методичної розробки в Україні розглянута вперше.

Методи дослідження — загальнонаукові (спостереження, порівняння, аналіз та синтез, конкретизація) та методи дослідження окремих наук.

Методика, призначена для використання в експертній практиці та для підготовки експертів за спеціальністю 16.1 «Військові дослідження».

Загальна структурна висновку експерта за результатами дослідження ракетно-артилерійського озброєння надана на Схемі № 1.

Висновок експерта складається з обов'язковим зазначенням його реквізитів (найменування документа, дати та номера складання висновку, категорії експертизи (додаткова, повторна, комісійна, комплексна), виду експертизи (за галуззю знань) та трьох частин: вступної (Вступ), дослідницької (Дослідження) та заключної (Висновки).

Дослідницька частина повинна включати (Схема № 2):

відомості про стан об'єктів дослідження, застосовані методи (методи-ки) дослідження, умови їх застосовування;

посилання на ілюстрації, додатки та необхідні роз'яснення до них;

експертну оцінку результатів дослідження.

Алгоритм дій експерта щодо дослідження відомостей про стан РАО (можливі порушення нормативно-правової бази) надано на Схемі № 3.

У заключній частині викладаються висновки за результатами дослідження у вигляді відповідей на поставлені питання в послідовності, що визначена у вступній частині.

Перелік посилань

1. *Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експортних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експортних досліджень: наказ Міністру України від 08.10.98 №53/5 (Із змінами згідно з наказами Міністерства юстиції України №1950/5 від 26.12.2012, №1350/5 від 27.07.2015, № 1420 від 26.04.2017).*
2. *Аверьянова Т. В.* Судебная экспертиза: курс общей теории. Москва, 2008.
3. *Ароцкер Л. С.* Теоритические основы советской криминалистической экспертизы // Криминалистическая экспертиза. Москва. Гл. 4. С. 63.
4. *Белкин Р. С.* Криминалистическая энциклопедия. Москва, 2000.
5. *Зинин А. М., Майліс Н. П.* Судебная экспертиза: учебник. Москва, 2002. 320 с.
6. *Шляхов А. Р.* Общие положения методики криминалистической экспертизы: метод. пособ. для экспертов. Москва, 1961.

7. Рувін О. Г., Полтавський А. О., Бондар М. Є. та ін. Розробка експортних методик: зміст, структура, оформлення (з урахуванням міжнародних стандартів систем управління якістю, адаптованих в Україні): метод. рек. / КНДІСЕ. Київ, 2014. 76 с.

РАЗРАБОТКА МЕТОДИКИ «КОМПЛЕКСНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ РАКЕТНО-АртиЛЛЕРИЙСКОГО ВООРУЖЕНИЯ»

А. В. Козлов

В статье проанализировано состояние методик исследования ракетно-артиллерийского вооружения при проведении судебной военной экспертизы. Дана структура методики, определены предмет, объект и субъекты, основные задачи судебной военной экспертизы, отработан алгоритм действий судебного эксперта при проведении исследования ракетно-артиллерийского вооружения.

Разрабатываемая методика распространяется на исследование: причинно-следственной связи нарушения действующего законодательства должностными лицами Вооруженных Сил Украины, других образованных в соответствии с законам, воинских формирований, правоохранительных органов специального назначения сектора безопасности и обороны с наступлением потерь, повреждений и последствий использования ракетно-артиллерийского вооружения, которые привели к тяжким последствиям, гибели людей и потери вооружения; ведомостей состояния ракетно-артиллерийского вооружения (за номенклатурой Центрального ракетно-артиллерийского управления Вооружения Вооруженных Сил Украины).

По результатам научно-исследовательской работы будет предложено внести данную методику в Реестр методик проведения судебных экспертиз и в Перечень научно-технической и справочной литературы за специальностью 16.1 «Военные исследования».

DEVELOPMENT OF METHODOLOGY «COMPLEX RESEARCH OF MISSILE AND ARTILLERY ARMAMENT»

A. Kozlov

The expert analyzes modern methodologies of research of missile and artillery armament when conducting forensic military examination. It is described the structure of methodology, identifies the fact, the object and the subjects, main tasks of forensic military expertise, algorithm of actions of forensic expert when conducting research of missile and artillery armament.

The developed methodology covers research of causal connection between the breach of law by officials of Ukrainian armed forces, law enforcement authorities of security sector and defense and losses, damage and effects of missile and artillery armament use when it caused severe consequences like death of people, loss of weapons. It examines condition of missile and artillery armament (main customer is Central Missile and Artillery Armament Department of Armed Forces of Ukraine).

According to the results of research it will be offered to include it in the Register of forensic examination methodologies, in the List of reference, scientific and technical literature (specialty 16.1 “Military researches”).